

תמר מרין

הסופרת מתארכת

עוד בחדר המדרגות שמעתי את בעלי צועק מעבר לדלת: "ותפעילי את ה-Waze, אחרת לא תגיעי לשום מקום!" קולו הרם, שאינו מודע לעולם לעצמתו, מילא את חדר המדרגות, והמשיך להדהד מאחוריי גם כשכבר יצאתי אל הרחוב. בעלי, צריך לומר, הוא מי שעודד אותי לנסוע מלכתחילה. גם הוא סופר, ולכן הוא מודע לחשיבות העניין. מאז התחלתי לכתוב הוא אומר לי: "הזמנות לבתיים פרטיים, מותק, זה הדבר! אנשים עשירים שרוצים לשלם לך כסף כדי שתדברי על הספר שלך, זה הסימן הראשון להצלחה". ובכל זאת, כשהגיע הערב שבו הייתי אמורה לנסוע לבית בהרצליה פיתוח, הוא כבר נעשה קצת פחות נדיב. הילדה שוב חלתה ולא הפסיקה לבכות. כשבעלי עמד להוציא אותה מהאמבטיה היא ייללה: "רק אימא!", בדיוק כשהייתי צריכה להיכנס לחדר אמבטיה לטאץ' אחרון לפני הנסיעה. בעלי רטן, "למה שלא תתאפרי באוטו?" "תשכח מזה", אמרתי. "בפעם האחרונה שהתאפרתי באוטו נראיתי כמו דראג קווין". הילדה המשיכה לבכות ללא הפסקה ובעלי כבר היה עצבני כל כך, שהכריז: "אז מצדי אל תלכי, נסתדר גם בלי הכסף". "ומי ישלם לנו את החשבון חשמל, אימא שלך?" שאלתי, והוא החוויר כולו. כל אֶזְפוּר של אמו היה מוציא את בעלי מהכלים מאז החליט לנתק אותה את היחסים לפני שנה, אחרי שהגיע למסקנה שהתעמרה בו בארבעים השנים האחרונות ומנעה ממנו במפגיע כספים שהעבירה בפורנות לילדיה האחרים. הוא פתח את פיו כדי לענות, אבל לבסוף השתתק ופניו שנפלו העידו על כך שאין בכוונתו להמשיך בקו שבו החל. "בואי, מתוקה שלי", אמר לילדה בקול שהפך בבת־אחת לסמכותי ומרגיע. "היום אנחנו צריכים להסתדר בלי אימא".

במכונית, בדרך להרצליה פיתוח, הרגשתי את העייפות מזדחלת במעלה המצח, ונוכרתי שכבר שלושה ימים לא ישנתי כמו שצריך, וגם לא הספקתי לאכול ארוחת ערב לפני שיצאתי. ככה זה עם ילדים קטנים, לפעמים את לא ישנה ולא מספיקה לאכול, אבל גם החיים שבחוץ אינם נעצרים. ואם את בת מזל, מזמינים אותך להיות סופרת מתארכת. נזכרתי בסיפור של בעלי על ידידו, הסופר המפורסם, שהוזמן על ידי זוג אמריקני להתארך בסלון ספרותי בדירתם היוקרתית בבוסטון ושם אירחו אותו כיד המלך. זכרתי שבעלי חזר כמה פעמים על הצירוף "כיד המלך". דומה שזה גרם לו הנאה מיוחדת. עכשיו זיכרון הסיפור ההוא הרגיע קצת גם אותי. פה זה אולי לא אמריקה, חשבתי, אבל גם כאן יש אנשים אמידים שיש להם כבוד למילה הכתובה ולאלה שכותבים אותה.

אחר כך רכנתי מעל ההגה והאזנתי לקולה של קריינית ה-Waze הממלא את המכונית. התמלאתי פחד שתשתתק פתאום, כמו שקרה לי פעם, בנסיעה מחוץ לעיר, כשקולה הנשי המתכתי חדל פתאום להמטיר עליי הוראות. תהיתי מה אעשה אם זה יקרה שוב כשאתקרב להרצליה פיתוח. האם אעצור את האוטו לצד אחת הווילות המפוארות ואתחנן להכוונה מהדיירים? בכל פעם שהקריינית השמיעה הודעה ("בעוד 200 מטרים המשך ישר!") או "בכיכר צא ביציאה השלישית!") נאנחתי אנחת רווחה. "הוי, תודה לך!" מצאתי את עצמי אומרת לה באפולוית האוטו. ואחר כך גם הוספתי בחום: "תודה שאת ממשיכה לדבר אליי".

כשהכריזה לבסוף: "הגעת ליעד" כמעט לא שמעתי אותה, ככל הנראה נלחץ בטעות כפתור ה-sound והנמיק את גובה הצליל הבוקע מהמכשיר. אבל זיהיתי את מספר הבית מההתכתבות בדואר האלקטרוני, ועצרתי את האוטו באמצע הכביש כדי לסקור את הבית ממרחק בטוח. לא היה בו משהו מיוחד או יוצא דופן. הוא לא נראה מהודר או יוקרתי יותר מאשר הבתים האחרים בשכונה, אבל עם זאת גם לא נפל מהם בשום אופן. הוא הזכיר לי את הבתים הפרטיים שבהם ביקרתי בילדותי כשהתארחתי אצל חברות שגרו בשכונות ה"צפוניות" של תל אביב, כמו צהלה או רמת אביב ג'.¹⁴

אף שממול היו מקומות חניה בשפע החלטתי להתקדם קצת עם האוטו ולחנות במעלה הרחוב. בכל זאת, אולי לא כדאי לחשוף את המכונית הישנה שלנו לדיירות הווילה. וחשוב מכך, רציתי שתהיה לי שהות לסדר את האיפור שנעשה בחיפזון בעוד הילדה צורחת באמבטיה. כשהבטתי במראה הקטנה שמעל להגה הבנתי שזה היה רעיון טוב. הלחץ שהייתי שרויה בו בזמן הנסיעה גרם לי להזיע, והזיעה התערבבה עם איפור העיניים השחור שטפטף במורד לחי כמו שכבת אבק שמצטברת מעל התריסים והופכת נוזלית כשהגשם מתחיל לרדת. אחר כך יצאתי מהאוטו וצעדתי לעבר הווילה, צלצלתי בפעמון השער עד שנענית בזמזום לפתיחה. בזמן שחציתי את החצר פתחה את דלת הבית אישה בשנות החמישים המאוחרות לחייה. שיערה המעוטר בגוונים בהירים נראה כעשוי בידי ספר מיומן. עיניה הקטנות, הטובעות בתוך פניה השמנמנים, בחנו אותי.

"שלום, אני תמר", אמרתי, והוספתי בצחוק: "הסופרת המתארכת".

"שלום", אמרה והוסיפה קצרות: "רונית".

"התכתבנו במייל?" שאלתי, והיא ענתה: "לא, את התכתבת עם שולה".

"נכון, שולה, אני זוכרת", אמרתי, ונכנסתי אחריה פנימה.

בסלון עמדו כעשר נשים בנות גילה, חלקן החזיקו צלחות קטנות שעליהן מיני סלטים וקישים.

"תכירו – זאת תמר", אמרה רונית.

הנשים הנידו בראשן, חלקן חייכו. אישה גבוהה ונמרצת, בעלת תלתלים אפרפרים, ניגשה אליי ללחוץ את ידי: "אני שולה. התכתבנו במייל".

"נעים מאוד, שולה". אמרתי. "אני שמחה להיות פה".

"את מוזמנת להתכבד, רונית היא מארחת מדופלמת", אמרה שולה והצביעה על שולחן ארוך שעליו הונחו קערות מלאות בסלטים, קישים, פשטידות וגבינות. אבל כשקרבתי לשולחן לא הבחנתי בצלחות או מזלגות.

"תגידי, תמר, את קשורה לפרופסור מרין, האורתופד, או שרק במקרה יש לכם אותו שם משפחה?", שאלה שולה שעמדה לצד השולחן ושוחחה עם אישה שנראתה צעירה מעט יותר מהאחרות. שיערה היה גזור בתספורת קצרה, וזרועותיה, שנגלו מתחת לשמלה חסרת שרוולים, העידו על כך שעסקה בפעילות גופנית סדירה. עכשיו חייכה אליי בשתיקה כממתנה, יחד עם שולה, לתשובתי.

"לא", עניתי, "שום קרבת משפחה".

"אז אצלך תואר הדוקטור זה לא בשביל לתת מרשמים, מה?" התבדחה שולה והיא והאישה חסות הזרועות צחקו.

"לא, מרשמים אני לא יכולה לתת", אמרתי. "לא מהסוג שמשפר את הבריאות, בכל אופן", הוספתי ושולה והאישה חטובת הזרועות בהו בי לרגע. אחר כך שולה אמרה, "בואי שבי, תמר, תכף נתחיל. אנחנו כבר באיחור, וכולנו צריכות לקום לעבודה מחר".

היא הוליכה אותי לכיסא שעמד בקצה שולחן הסלון. מסביב הוצבו ספות וכורסאות ועד מהרה התיישבו עליהן כל הנשים. מקצתן עדיין החזיקו בצלחות הקטנות, והוסיפו ללעוס בשתיקה ולהביט בי.

"שאני אנחה את הדיון?" שאלה שולה והאישה חטובת הזרועות אמרה: "מי ינחה אם לא את, שולה".

שולה גלגלה לרגע את עיניה מעלה, כחוככת בדעתה, ואז פתחה: "טוב, בנות, אז תמר שיושבת כאן אתנו היום כתבה ספר שעוסק באנשים צעירים, צעירים בגיל של הילדים שלנו". שאר הנשים הנהנו. אחר כך נשמעו מלמולים מאשרים, "כן, כן, באותו גיל של הילדים שלנו". "כן", המשיכה שולה. "הם בגיל של הילדים שלנו, ובכל זאת, אין להם כסף. ולא רק שאין להם כסף, הם אפילו לא מנסים להשיג אותו. כל הזמן הם רק בוכים ומתלוננים, בוכים ומתלוננים. על ההורים שלהם, ועל הבוסים שלהם ועל כל העולם. והשאלה הראשונה שרציתי לשאול – שכולנו בעצם רצינו לשאול אותך – היא: מה גרם לך לכתוב על האנשים האלה?"

"למה את מתכוונת, שולה?" שאלתי.

"למה בחרת לכתוב עליהם?" חזרה שולה. "אלה לא אנשים שאנחנו מכירות. הילדים שלנו

– הם ממש לא כאלה. נכון, בנות? אתן הרגשתן שהילדים שלנו כאלה?"

מסביב מלמלו הנשים: "לא, לא, לא כאלה בכלל".

אישה אדומת שער, לבושה בגדים הדוקים, התרוממה בבת אחת והכריזה: "הבן שלי – יש לו תואר במנהל עסקים...!" אף אחת לא אמרה דבר והאישה אדומת השער השתתקה במבוכה והתיישבה בחזרה על הכורסה. "איך מעבידים אותם, אתן לא מאמינות", המשיכה בקול נמוך, משפילה את עיניה לשטיח.

שכנתה, אישה קטנה, בעלת פנים נעימות, הוסיפה: "כן, גם הבת שלי לא הייתה חולמת...".

אבל גם היא לא השלימה את דבריה ועכשיו הרימה את עיניה אל שולה בציפייה.

"את מבינה, תמר", חתכה אותן שולה בקול פסקני. "אנחנו פשוט נשים מאוד חזקות, מאוד חזקות באמת. אנחנו לא מבינות איך אפשר לא ללכת לעבודה כל יום, ולמרות כל מה שיש לנו (ובנקודה זו הניפה את ידה והורתה על סלון ביתה של רונית) אנחנו לא נחות על זרי הדפנה, וגם לילדים שלנו העברנו את אותו מוסר עבודה. הם בחיים לא היו מתבכינים לנו שהם צריכים כסף, הם ילכו ויעשו כסף בשביל עצמם. כי ככה חינוכו אותם".

היא עצרה לרגע את שטף דבריה והביטה בי במבט נוקב. עיניה החומות הבהירות, ששוטטו עליי, התגלגלו שוב מעלה, כאילו עלה בדעתה איזה רעיון חדש. "את יודעת משהו, אני חושבת שאנשים כאלה, כמו אלה שכתבת עליהם בספר שלך, אנשים שמחליטים לעסוק בספרות, צריכים לדעת שאין בזה עתיד. את לא חושבת, תמר?"

"אני לא יודעת אם הם שואלים את עצמם אם יש בזה עתיד או לא, שולה", אמרתי. "הם פשוט כותבים. ויש כאלה שגם מצליחים להרוויח מזה לפעמים", הוספתי וחשבתי על ידידו של בעלי, הסופר המפורסם, שקנה לו את תהילתו רק בשנתיים-שלוש האחרונות.

"טוב, ברור שיש גם כמה שמצליחים", אמרה שולה, "אבל מה לעשות שלא כולם גרוסמן".

"גרוסמן, גרוסמן... מלמלו הנשים.

"כל כך אהבתי את האחרון שלו", אמרה שולה, "היה מאוד יפה. מרגש. את לא חושבת, תמר?"

"כן", אמרתי.

נזכרתי בפעם האחרונה שבה בעלי ואני ראינו את גרוסמן בפסטיבל הסופרים, באירוע בנוכחות נשיא המדינה. "אני לא סובל אותו", אמר אז בעלי. "הוא גונב ממני רעיונות". "על סמך מה אתה קובע את זה?" שאלתי אותו, והוא אמר: "תאמיני לי, אני לא טועה, הוא גונב ממני". עכשיו עלתה בראשי המחשבה: גברים תמיד מאשימים אחד את השני בגנבה. "זה לא דבר קל, לכתוב", אמרתי לבסוף לשולה, ואחר כך הוספתי: "אולי בעצם מה שלא קל זה לחיות".

"החיים זה מה שעושים מהם", אמרה שולה.

"או שאולי אנחנו זה מה שהחיים עושים מאתנו", אמרתי.

האישה חטובת הזרועות צחקה בקול רם. "סופרת!" הכריזה, ושוב פרצה בצחוק. "כן, חגית מאוד אהבה את הספר שלך", אמרה שולה והורתה על חטובת הזרועות. "היא זו שרצתה להזמין אותך לכאן. אולי בגלל שגם לה יש נטיות, את יודעת". "נטיות אמנותיות את מתכוונת?" חגית צחקה שוב, אבל צחוקה היה מדוד הפעם. "אולי כדאי שתיתני גם לאחרות לדבר, שולה, אני בטוחה שגם לשאר הבנות יש שאלות שהן היו רוצות לשאול את תמר", אמרה.

"אני בטוחה שיש להן", אמרה שולה. שפתייה הדקות נפשקו בלעג. "אותי למשל היה מאוד מעניין לדעת", המשיכה, "אם עשיתי מחקר על לסביות לפני שכתבת את הספר שלך". "את שואלת אם עשיתי מחקר?" חזרתי אחריה כהד.

"כן, מחקר, את יודעת, כדי לתת תמונה מדויקת של העולם הלסבי שמוזכר בספר שלך". כשכמה שבועות אחר כך סיפרתי לחברה על הערב ההוא היא אמרה שהייתי צריכה להגיד משהו כמו: "כן, שולה, עשיתי מחקר מעמיק בנושא, מחקר מאוד-מאוד מעמיק, אם את מבינה את הכוונה שלי". עם זאת, סביר להניח שגם לו הייתי אומרת משהו כזה זה לא היה משנה את השתלשלות האירועים.

בשלב ההוא כבר איבדה שולה את סבלנותה. פניה האדימו. עיניה החומות הפהירות נלטשו קדימה.

"הכול הולך אצלך, מה, תמר?" צעקה.

"למה את מתכוונת, שולה?" עניתי, וגם קולי התרומם לצעקה בלי שהשגחתי בכך. "גברים, נשים, כלבים, חתולים – הכול מותר, הכול אפשר, מה זה משנה מי ייפגע, מה ייפגע, העיקר לבכות, להתלונן, שתו לי, אכלו לי, מגיע לי, הכול מגיע לך, מה? הכול בשם הספרות, הספרות הנעלה שלך!"

"תירגע, שולה", נשמעו קריאות מסביב, והאישה חטובת הזרועות קמה וניסתה להניח יד על כתפה כדי להרגיעה, אבל שולה ניערה אותה ממנה, עד שחטובת הזרועות נהדפה לאחור ומעדה לרצפה. כמה מהנשים ניגשו אליה כדי לבדוק את שלומה אבל דומה ששולה לא הרגישה בדבר מכל זה.

"כן, תמר!" המשיכה לצעוק, "אני יודעת שלך לא אכפת, אבל בזמן שאת יושבת ובוכה

ומתלוננת אנחנו יושבות כאן, שנים אנחנו יושבות כאן עם אותו בעל, עשרים שנה, שלושים שנה, ארבעים שנה, והעבודה, כל בוקר ממשיכות לשאת בעול, ואת יודעת למה, תמר? כי זו החובה שלנו, זו החובה שלנו כלפי עצמנו אבל קודם כול כלפי הילדים שלנו, הילדים שאֵת הכול, הכול אנחנו עושות בשבילם!"

הנשים הבודדות שעדיין הקיפו את שולה נראו נבוכות ונסערות. האישה אדומת השער אמרה, "הכול בסדר, הכול בסדר, שולינקה". אחר כך ניגשה אל האישה חטובת הזרועות, שעדיין הייתה שרועה על הרצפה, ועזרה לה לקום. חטובת הזרועות יישרה קצת את בגדיה שהתקמטו וחייכה במבוכה. "לא נורא, לא נורא, לא קרה שום דבר, נסחפנו קצת. שולה לא התכוונה, אני יודעת", אמרה. עד מהרה הצטרפו היא והנשים שהקיפו אותה אל שולה, ושולה נדה בראשה כבהכרת תודה ואמרה: "סליחה חגית, לא התכוונתי, את יודעת שלא התכוונתי". "כן, כן, אני יודעת שולה", אמרה חגית ושאר הנשים חזרו אחריה כהד, "לא נורא, לא נורא, שום דבר לא קרה". רונית, המארחת, הניחה את ידה על כתפה של שולה.

"אני חושבת שאת הגזמת לגמרי, שולה", אמרתי. "אני חושבת שמגיעה לי התנצלות". דממה השתררה. היה שקט כל כך עד ששמעתי את קולי מהדהד ברחבי הסלון. רונית הסיטה את ידה מכתפה של שולה, ושלחה אותה לעברי כאילו ביקשה להצביע עליי. "מה אמרת?" שאלה.

"אמרתי שאני חושבת ששולה חייבת לי התנצלות. אני חושבת שהיא צריכה להתנצל על זה שהיא הזמינה אותי לכאן כדי להטיח בי עלבונות".

"להטיח בך עלבונות?", שאלה רונית המארחת, "את מאוד רגישה. את יודעת, תמר?"

"סופרת!" אמרה שוב חגית חטובת הזרועות.

רונית התעלמה מדבריה. כל האחרות הביטו בנו בדממה.

"את חושבת שאת משהו מיוחד, מה?", אמרה רונית, וידה הסיטה בלי משים את שערה המעוטר פסים צהבהבים מעל מצחה, המיוזע קצת מכל ההתרגשות. "את חושבת שלנו קל כל כך. את יודעת מה שולה עברה בחיים, שאת דורשת ממנה התנצלויות? את יודעת כמה היה לה קשה? מה היא עברה כדי להגיע למה שיש לה היום? כי אם היית יודעת, לא היית מדברת אליה ככה".

שאר הנשים מלמלו, "כן, כן".

"כן, היה לה מאוד קשה, תאמיני לי, תמר, היא לא ליקקה דבש. עם הבעל הקודם שפשט את הרגל, והשני ש – לא משנה, לא ניפנס לזה".

"לא, לא ניפנס לזה", מלמלו הנשים.

"היא הקימה את העסק שלה בשתי ידיים".

"בשתי ידיים היא הקימה את העסק שלה", חזרו הנשים.

"אני חושבת שאת צריכה ללכת עכשיו", אמרה והביטה בי במבט נוקב.

"כן", אמרתי.

"הכסף שלך נמצא במעטפה על השידה בכניסה. את מוזמנת לקחת אותו".

"תודה", אמרתי וקמתי ממקומי. כאב חד פילח את בטני פתאום ונזכרתי ברעב שהרגשתי עוד בדרך לכאן.

"אני מצטערת, רונית, אבל אולי אפשר לקבל משהו לאכול לפני שאני יוצאת לדרך?"

שאלתי. "אני חוששת שלא אצליח להחזיק מעמד בנהיגה הביתה אם לא אוכל משהו בקרוב". רונית בהתה בי לרגע, מעבירה את מבטה ביני לבין שאר הנשים, שגם הן הביטו בי מבלי לומר דבר. אחר כך התנערה בבת אחת וניגשה בצעדים נמרצים אל המטבח. כעבור דקות ספורות חזרה משם ובידה חבילה עטופה בנייר כסף. "בבקשה, קחי לך", אמרה ונתנה בידי את החבילה. "זו פשטידת אטריות וגבינה. לא משהו מיוחד, אבל זה בטח יחזיק אותך עד תל אביב". "תודה, רונית", אמרתי.

במכונית הדלקתי את המנוע ואת הרדיו, וישבתי שם כחצי שעה, אולי יותר, לאכול את פשטידת האטריות והגבינה שנתנה לי רונית. אכלתי אותה בנגיסות קטנות, ממושכות. טעמה הזכיר לי פשטידה שאמי נהגה לאפות מדי פעם בילדותי כשלא נשאר שום דבר מזין בבית והיה צריך להכין משהו טעים בזמן קצר. כשחושבים על זה, סביר להניח שרונית ואמי השתמשו באותו מתכון, הלקוח מספר בישול שהיה פופולרי במיוחד בשנות השמונים. עלה בדעתי שאני מוכרחת להכין גם לבתי הקטנה פשטידה כזו. ילדים כל כך אוהבים גבינה, וזה טיפשי למנוע מהם את העונג הפשוט הזה רק בגלל שיקולי הבריאות והתזונה הנכונה של המבוגרים. אני בטוחה שבתי תאהב את פשטידת האטריות והגבינה שאכין לה.